

MARTÍ I CASTELL, Joan: *La Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans davant la normativa de la llengua catalana*, Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres, 2023; «Quaderns de l'Acadèmia» I.

JOAN ANTON RABELLA
Institut d'Estudis Catalans
jrabella@iec.cat

En aquest llibre Joan Martí i Castell analitza, de manera rigorosa i molt ben documentada, la relació entre la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i l'Institut d'Estudis Catalans en el moment de l'establiment de la normativa lingüística a partir de la informació de les *Obres completes* de Fabra, i especialment pel que fa a l'ortografia i al posicionament d'un nombre significatiu de persones relacionades amb la RABLB.

En bona mesura, aquesta ha estat un qüestió conflictiva, sobre la qual probablement se n'ha parlat més que no pas s'ha estudiat. En aquest mateix sentit, Joan Martí defensa al llarg del treball que és un tema que no ha estat prou estudiat i en què, malgrat que «la polèmica no fou, relativament, tan dura com s'ha pretès» (p. 8), s'ha produït «una deformació històrica que s'ha perpetuat» que «és l'afirmació de l'enfrontament pregon en la discussió sobre la normativa entre l'IEC (personificat sobretot en la figura de Pompeu Fabra) i la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona» (p. 10).

Així mateix, a banda de modificar o, com a mínim, matisar de manera significativa aquesta visió tan general, també considera que no es pot parlar realment d'una desavinença o conflicte entre dues institucions, sinó que, a la pràctica, es tracta del posicionament d'algunes persones, que, en alguns casos, tenien en aquell moment un pes significatiu en la vida acadèmica i literària. En aquest mateix sentit, remarca que algunes d'aquestes persones van ser membres de totes dues institucions i que en molts casos, llevat segurament d'aquells més evidents i que han tingut més repercussió pública, les posicions van ser poc agressives o exaltades, i que fins i tot es van mantenir intercanvis dels diferents punts de vista. No es podria parlar, doncs, d'una situació general de confrontació («membres de la RABLB es posaren al costat de reformes de l'IEC així com membres de l'IEC, al de les de la RABLB», p. 123) ni d'una tensió constant.

També hi remarca l'aspecte cronològic, que a vegades sembla que no s'hi ha tingut prou en compte: la RABLB es crea en un context històric determinat, al començament del segle XVIII (p. 125), i té una evolució històrica marcada per les diferents èpoques de la seva vida, mentre que l'IEC i la reforma ortogràfica tenen un context molt específic, a partir de la Renaixença i al començament del segle XX. Són realitats diferents que cal contextualitzar i en què Joan Martí té molt en compte l'aspecte sociolingüístic («No és just que es posin en un mateix nivell la RABLB i l'IEC quant a la llengua habitual o ocasional d'ambdues institucions», p. 125).

El llibre s'inicia amb una introducció on es palesa tant l'objectiu de l'estudi com el canvi de visió que en proposa l'autor, un plantejament que, com hem dit, es basa sobretot en la informació que consta a les *Obres completes* de Fabra («Tot i que d'antuvi m'he volgut basar solament en les OC de Pompeu Fabra [...] Margalida Tomàs [...] em feu descobrir una documentació que no podia deixar passar per alt», p. 12). D'acord amb un plantejament sociolingüístic, ja de bon començament Joan Martí es refereix a les característiques específiques de la codificació ortogràfica i al seu valor simbòlic, com a part visible d'una llengua que n'assenyala en bona mesura la cohesió i té una repercussió molt significativa sobre el prestigi (p. 145) i la valoració dels parlants de la pròpia llengua.

El treball s'estructura en sis parts: en primer lloc, l'anàlisi detallada de l'Acadèmia de la Llengua Catalana, creada per iniciativa d'alguns membres de la RALBL; en segon lloc, l'ortografia de la RALBL («El compendi ortogràfic de la RALBL publicat l'octubre de 1924 és ple de propostes encertades. [...] Solament en poques normes, Pompeu Fabra s'hi mostrà contrari», p. 57); en tercer lloc, dedica un capítol a explicar els objectius i la metodologia del treball («El meu propòsit és presentar de manera exhaustiva les al·lusions que Pompeu Fabra fa en les OC a membres de la RALBL o a la mateix RALBL com a ens, en els vessants lingüístic o personal, però relacionades exclusivament amb la tasca de la normativització del català», p. 58), ja que a partir del següent capítol hi exposa el corpus central de l'estudi (el que serien les tres darreres parts): l'opinió de Fabra sobre alguns membres de la RALBL, les poques al·lusions de Fabra a la RALBL com a institució i, finalment, el parer de Fabra sobre les opinions d'alguns membres de la RALBL relacionades amb aspectes essencials de la normativa (sobre ortografia, però també sobre morfologia i sobre lèxic). I finalment es clou amb unes «Conclusions» (p. 165-169) molt interessants, amb una especial cura en la valoració sociolingüística de «les discussions entorn de la preceptiva de la llengua catalana entre la RALBL i alguns dels seus membres i l'IEC, a través de la labor fonamental de Pompeu Fabra» (p. 165).

La informació que conté aquest treball és molt rica i, com ja s'ha assenyalat, molt ben documentada, sobretot pel que fa a les persones relacionades amb la RALBL que hi van tenir un paper significatiu, un punt en què s'analitza el posicionament de quaranta-cinc persones, des de Manuel Milà i Fontanals o Jordi Rubió i Ors, passant per Jacint Verdaguer i Àngel Guimerà, fins a Manuel de Montoliu o Antoni Griera, a més dels casos més coneguts de Josep Pin i Soler, Jaume Collell, Antoni Maria Alcover, Caterina Albert, Ramon Miquel i Planas o Alfons Par, i amb especial cura en el cas de Marià Aguiló (p. 68-77).

També hi tracta de manera força detallada les opinions sobre aspectes concrets de la normativa que van generar debat, majoritàriament sobre ortografia (la grafia de les *a/e* àtones, l'oposició *b/v*, l'ús de la *ç*, la *-h-* intervocàlica, els accents, etc.) i sobre lèxic (en mots concrets com *acaramullar*, *aclaparar*, *brau / toro*, *redós* o *sello*), però també sobre aspectes morfològics (la *-r* final dels infinitius o els infinitius en *-re*).

El llibre conté, així mateix, una informació gràfica i documental molt interessant perquè, a més de reproduir-hi l'*Ortografia de la llengua catalana* de la RALB (revisada l'any 1923 i publicada el 1924), inclou un bon nombre de fotografies i imatges de cartes, portades de llibres, etc.

La publicació d'aquest treball és, doncs, una molt bona notícia per a l'estudi de la història de la llengua catalana, ja que Joan Martí hi planteja, de manera ben argumentada, una visió més precisa sobre un aspecte molt significatiu de l'establiment de la normativa actual de la llengua catalana per part de l'IEC amb el paper fonamental de Fabra. I ho fa de manera molt ben documentada, amb una informació que permet un millor coneixement del paper de la RALB en aquest procés i que modifica o, com a mínim, ajuda a matisar la concepció més general fins avui (p. 167), en què sovint no s'havien tingut prou en compte totes les persones que hi van participar (i no solament els casos més coneguts) ni la contextualització històrica més adequada.

PRADILLA CARDONA, Miquel Àngel: *Normativitat, (re)estandardització i glotopolítica. Noves mirades des de la sociolingüística catalana*, València: Universitat de València; «Biblioteca Lingüística Catalana» 36, 2024.

NEUS NOGUÉ-SERRANO

Universitat de Barcelona

nnogue@ub.edu

Els deu textos que constitueixen aquest llibre s'articulen al voltant de la manera com es gestiona actualment la normativització i l'estandardització de les llengües, i molt especialment les de la llengua catalana, amb una mirada atenta al cas del valencià. No es tracta d'un llibre format per capítols, sinó d'un recull d'articles independents amb el denominador comú esmentat. Això provoca, tal com observa l'autor a la introducció, algunes repeticions i fa que sigui més recomanable la lectura dels textos de manera independent, com a articles, que no pas de manera seguida, com a capítols de llibre.

Tot seguit faré un repàs sumari dels diferents articles del llibre i en destacaré —limitada per l'espai de què dispo— les aportacions que m'han semblat més interessants.

El primer article analitza l'evolució de l'estudi de l'estandardització des de Haugen i planteja que les noves realitats demanen enfocaments nous.

El segon article comença amb una visió panoràmica del tractament que ha rebut la diversitat lingüística des de l'inici del present segle, incloent-hi la substitució de la distinció entre llengua *minoritària* i llengua *majoritària* per les nocions de llengua *mitjana*, llengua *minoritzada* o *subordinada* i llengua *hegemònica* o *dominant*. Aquestes distincions s'apliquen a la llengua catalana, i en concret a la